

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН

Вознюк А. В.

Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

В умовах реформування освіти України, першочергової значущості набуває необхідність осмислення особливостей розвитку педагогічної освіти в Україні як складової європейського освітнього простору. Особливої актуальності набувають проблеми удосконалення підготовки учителів, розвитку їх креативності. У сучасних умовах вчитель повинен володіти здатністю до творчого мислення та інноваційної діяльності, самостійності й нестандартності рішень, інтелектуальної компетентності. Оскільки від вчителя значною мірою залежить якість системи загальної середньої освіти.

Мета статті – розкрити специфіку дослідження особливості розвитку педагогічної креативності педагогів в умовах інноваційних змін.

Виклад основного матеріалу. На основі наукових досліджень, було визначено, що креативність – це творча спрямованість, генетично властива усім, здатність породжувати незвичні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації.

Креативність проявляється в успішному здійсненні всіх трьох фаз – вмінні самостійно бачити і ставити проблеми (підготовча), знаходити їх рішення (пошукова) і творчо втілювати їх у конкретному продукті (виконавча). І головне – креативна людина вкладає творче начало у всі види діяльності.

Креативність – це особистісна якість, яка базується на потенційних можливостях кожної людини, актуалізації неусвідомлюваної потреби бути неповторною індивідуальністю, вільною, але такою, яка приєднується до всезагального через продукти своєї творчості, гармонійно поєднує індивідуальні та соціально значущі інтереси. Відтак, структуру креативності прийнято визначати як оптимальний розвиток усіх потенційних можливостей особистості.

Готовність педагога до інноваційної педагогічної діяльності – особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами й засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості та рефлексії.

За структурою готовність до інноваційної діяльності є складним інтегративним утворенням, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості. Як один з важливих компонентів професійної готовності, вона є передумовою ефективної діяльності педагога, максимальної

реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу, формування інноваційної компетентності педагога, що об'єднує систему мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей, які забезпечують ефективність упровадження нових педагогічних технологій у педагогічній діяльності.

Педагогічна креативність передбачає здатність до творчого пошуку, нестандартного розв'язання педагогічних задач і характеризується за цілим рядом параметрів. Вона характеризується за допомогою таких критеріїв як швидкість (продуктивність) і гнучкість думки, оригінальність, допитливість, точність і сміливість.

Метою емпіричного дослідження було встановлення рівня прояву педагогічної креативності у педагогів та визначення чинників, які впливають на її розвитку.

Основні завдання емпіричного дослідження:

1. Встановити рівень розвитку педагогічної креативності у педагогів.
2. Визначити чинники, які впливають на розвиток педагогічної креативності у педагогів.

Проаналізувавши методичний інструментарій, для нашого дослідження ми обрали ряд методик, які найбільш ефективно дають можливість встановити рівень розвитку педагогічної креативності у педагогів та визначити чинники, які впливають на її розвиток.

Так, для виконання першого завдання (встановити рівень розвитку педагогічної креативності у педагогів) нами було підібрано опитувальник креативності Джонса.

З метою виконання другого завдання (визначити чинники, які впливають на розвиток педагогічної креативності у педагогів) нами було підібрано три опитувальники: «Опитувальник особистісної зрілості» О.С. Штепа; методика «Визначення типу спрямованості особистості» за Т. Даниловою; методика «Експрес-діагностика організаційних здібностей».

Результати методик були оброблені за допомогою методів математико-статистичної обробки даних (метод ранжування). Отримані дані піддавались статистичному аналізу з наступною якісною інтерпретацією та змістовним узагальненням.

Проаналізуємо результати дослідження послідовно по кожній з методик.

З метою визначення рівня розвитку педагогічної креативності у педагогів нами було проведено дослідження за опитувальником креативності Джонса. Аналіз результатів свідчить про те, що переважна більшість опитаних педагогів мають середній рівень педагогічної креативності (56,52 %). Отримані дані можуть свідчити про те, що педагоги, у яких переважає даний рівень, креативність виявляється лише в певних видах діяльності, в інших же ситуаціях педагоги діють стандартно.

Дещо менше опитаних педагогів мають високий рівень педагогічної кре-

ативності (34,78 %). Педагоги, яким характерний даний рівень розвитку педагогічної креативності, вирішують творчі завдання досить швидко, готові знаходити нестандартні виходи із ситуацій-проблем, але в деяких випадках можуть проявлятися невпевненість в собі.

Значно менше опитаних педагогів мають низький рівень педагогічної креативності (8,70 %). Тобто, у педагогів, яким притаманний даний рівень педагогічної креативності, коло інтересів дуже обмежений, активність і працездатність вибагливі, рішення творчих завдань викликає значні труднощі. Знання і досвід в нестандартній ситуації педагоги застосовують з великими труднощами.

Необхідно звернути увагу на те, що за результатами дослідження не було виявлено дуже високий і дуже низький рівень педагогічної креативності у педагогів.

З метою визначення загального рівня особистісної зрілості у педагогів нами було проведено дослідження за методикою «Опитувальник особистісної зрілості» О.С. Штепа. Аналіз результатів свідчить про те, що переважна більшість опитаних педагогів (69,57 %) мають необхідний рівень особистісної зрілості. У свою чергу, 30,43 % опитаних педагогів притаманний високий рівень особистісної зрілості. Важливо відмітити той факт, що ні хто з педагогів немає критичного рівня особистісної зрілості.

З метою визначення рівня розвитку типів професійної спрямованості у педагогів нами була проведена методика «Визначення типу спрямованості особистості» за Т. Даниловою. У результаті дослідження було встановлено, що приблизно у третини опитаних педагогів (35,48 %) переважає гуманістичний тип спрямованості. Дані педагоги вирізняються тим, що у них виражена пріоритетність інтересів, потреб та цілей інших, прагнення бути корисними. У спілкуванні такі педагоги вирізняються толерантністю, аутентичністю, емпатійністю. Враховуючи те, що робота педагога передбачає надання освітніх послуг та виховання учнів, тому ознаки гуманістичної спрямованості є необхідною складовою для професійної діяльності.

Слід зазначити, що приблизно у четвертій частині опитаних педагогів (по 25,81 %) переважає прагматична та екзистенційна спрямованості. Так, у педагогів з прагматичною спрямованістю домінуючим мотивом є орієнтація на досягнення успіхів у діяльності, прикладання максимальних зусиль для реалізації власних можливостей та досягнення певних успіхів у діяльності. Педагоги, які мають високий рівень розвитку прагматичної спрямованості здатні до самостійної постановки цілей та задачі, а також вибору способів їх досягнення, що також є достатньо важливим у роботі педагога. При переважанні екзистенціального типу спрямованості можна говорити про домінування у педагога потреби у внутрішній діяльності та вирішенні складних пізнавальних проблем. Педагоги в яких домінує даний тип спрямованості

характеризуються високим рівнем самоаналізу, рефлексії, прагненням до самовдосконалення та самоорганізації. Зазначені риси є професійно значущими для педагогів та сприяють можливості досягнення значних результатів як у практичній діяльності.

Лише у 12,90 % опитаних педагогів переважає егоцентричний тип спрямованості, що вказує на домінування у них цілей, інтересів та потреб егоїстичного характеру. Дані педагоги орієнтовані на сприяння кожного без винятку учня, поважаючи його думку та вчинки. Дані працівники здатні до прихильності, симпатії, співчутті, благодіяння, вміють прощати учня їх помилки. Якщо працівник людина культурна, ввічлива, доброзичливо ставиться до своїми колегами та учнями і навіть для зауважень знаходить відповідну культурну форми, взаємної доброзичливості, сприятливий морально-психологічний клімат.

З метою визначення організаційних здібностей у педагогів нами було проведено дослідження за методикою «Експрес-діагностика організаційних здібностей». Аналіз результатів свідчить про те, що переважна більшість опитаних педагогів (78,26%) мають високий рівень організаційних здібностей. У свою чергу, значно меншій частині опитаних педагогів (17,39 %) притаманний середній рівень організаційних здібностей. Важливо відмітити той факт, що лише у 4,35 % респондентів мають низький рівень організаційних здібностей.

З метою підвищення рівня педагогічної креативності у педагогів в умовах інноваційних змін нами було розроблено тренінгову програму, яку можна використовувати на курсах підвищення кваліфікації в системі післядипломної педагогічної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксініна Н. Розвиток креативного мислення майбутніх учителів музики. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2012. Вип. 4. С. 186-191.
2. Андрюханова В. М. Сучасні підходи щодо вирішення проблеми підготовки вчителя до інноваційної діяльності. Управління школою. 2004. № 34. С. 7.
3. Антонова О.Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: [монографія] / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ім. І. Франка, 2012. С. 14-41.
4. Антонова О.Є. Педагогічна креативність у структурі педагогічної обдарованості вчителя. Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки: В 2-х ч. Київ-Вінниця, 2011. Вип. 69. Ч. 2. С. 11-17.
5. Березняк Є. Директор школи і вчитель: етика взаємин. Освіта України. 2000. № 12-13. С. 14.
6. Загурська С. М. Розвиток креативності як психолого-педагогічна проблема сучасної освіти. Народна освіта. 2020. № 1 (40). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=6028
7. Данилова Т. Опросник діагностики типа направленности личности прак-

- тического психолога. Практична психологія та соціальна робота. 2004. № 8. с.41-44.
8. Литвиненко С. Креативність як загальна здібність до творчості: сучасні підходи. Збірник наукових праць полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Серія «Педагогічні науки». Випуск 3 (50). Полтава, 2006. С. 215-219.
9. Павленко В.В. Креативність учителя як чинник розвитку педагогічної творчості. Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник, Т.В. Наумчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С.145-150.
10. Павлюк Р.О. Креативність як складова частина професійної підготовки майбутніх учителів [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.rusnauka.com/16_NPM_2007/Pedagogica/22154.doc.htm.
11. Рябовол Л. Т. Креативність як предмет психолого-педагогічних досліджень вітчизняних вчених. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, 2002. С. 42-47.
12. Твердохліб Н. В. Проблема розвитку креативності особистості у психолого-педагогічних наукових дослідженнях. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2015. Вип. 43. С. 399–402.
13. Черняк О. В. Особистісне зростання як об'єкт психологічного аналізу. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія : Психологічні науки. Чернігів: Вид-во ЧДПУ, 2011. Вип. 94. Т. 2. С. 215–223.
14. Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. М., Изд-во Института психотерапии. 2002. 490 с.

РОЛЬ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Волкова О. А.

*Полтавський державний медичний університет
oksanaanatom@ukr.net*

Протягом останніх років стан духовної культури і моралі суспільства в Україні викликає занепокоєння. Особливо помітні дані тенденції у представників підростаючого покоління. Зниження рівня суспільної та особистої моралі у частини молоді, відсутність загальних принципів розуміння сутності найпростіших соціальних процесів і явищ призводить до неадекватної соціальної поведінки [2, с. 3]. Тому на сьогодні перед суспільством постає завдання створення в свідомості молоді системи ціннісного ставлення до себе та соціального і природного довкілля – формування сприятливого для себе та оточуючих особистого життєвого простору.

Життєвий простір – просторове поле взаємодії природи і суспільства,